

MATERIAŁ 2

Ludzkie koszty „twierdzy Europa” Łamanie praw człowieka wobec migrantów i uchodźców na europejskich granicach Amnesty International

Co roku tysiące migrantów i uchodźców próbują dotrzeć do Europy. Niektórzy uciekają przed skrajną nędzą; inni szukają schronienia przed przemocą i prześladowaniami. Podróż jest pełna niebezpieczeństw. Szacuje się, że od 2000 r. przynajmniej 23 000 ludzi straciło życie, próbując dotrzeć do Europy.¹ A ci, którym się udało znaleźć na granicach Unii Europejskiej (UE), uważają, że bezpieczeństwo jest poza ich zasięgiem.

UE i jej państwa członkowskie budują coraz bardziej hermetyczną fortecę, żeby trzymać migrantów o nieuregulowanym statusie na dystans – niezależnie od pobudek, jakie nimi kierują, niezależnie od rozpaczliwych działań, na jakie wielu się decyduje, żeby dotrzeć do brzegu. Aby „bronić” swoich granic, UE opracowała wymyślne systemy nadzoru, udzieliła wsparcia finansowego państwom członkowskim znajdującym się na jej zewnętrznych granicach (np. Bułgarii i Grecji), żeby mogły umocnić granice, a także powołała agencję koordynującą ogólnoeuropejski zespół straży granicznej do patrolowania granic UE.

Same państwa członkowskie podejmują drastyczne działania, żeby udaremnić nielegalne wjazdy. Migrantów i uchodźców wydalają bezprawnie z Bułgarii, Grecji i Hiszpanii, nie umożliwiając im dostępu do procedur azylowych i często w sposób, który wystawia ich na duże ryzyko. Są źle traktowani przez straż graniczną i straż przybrzeżną. Ponadto niektóre państwa członkowskie grożą długim przetrzymywaniem, co ma odstraszać wszystkich pragnących przybyć do Europy.²

Uchodźca to osoba, która uciekła ze swojego kraju kierowana uzasadnionymi obawami przed prześladowaniami, i której rząd tego kraju nie może albo nie chce chronić. **Procedury azylowe** służą ustaleniu, czy dana osoba spełnia warunki prawnej definicji uchodźcy. Jeżeli jakieś państwo uzna kogoś za uchodźcę, daje mu **międzynarodową ochronę** w zastępstwie ochrony udzielanej przez kraj pochodzenia tej osoby.

Osoba ubiegająca się o azyl to ktoś, kto opuścił swój kraj w poszukiwaniu ochrony, ale jeszcze nie został uznany za uchodźcę. Podczas rozpatrywania wniosku o azyl nie można zmuszać osoby ubiegającej się o niego do powrotu do jej kraju pochodzenia.

Działania prowadzone przez UE nie zatrzymują się na jej granicach, lecz przenikają w głąb krajów sąsiadujących. UE i jej państwa członkowskie próbowały utworzyć strefę buforową, nawiązując z krajami sąsiadującymi współpracę, która ma im pomóc zatrzymać nielegalną migrację do Europy. Sfinansowały ośrodki przyjmowania i przetrzymywania migrantów i uchodźców w krajach, w których istnieją poważne obawy związane z dostępem do procedur azylowych podczas przetrzymywania, np. w Turcji czy na Ukrainie.³ Wprowadziły umowy o readmisji z krajami pochodzenia i tranzytu, umożliwiające łatwiejsze odsyłanie z powrotem tych, którym udało się dotrzeć do Europy.

Mity

Niektórzy w UE i mediach próbowali uzasadnić coraz surowszą politykę migracyjną stwierdzeniem, że Europa musi sobie radzić z czymś więcej, niż przyjęcie dostatecznej liczby migrantów i uchodźców. Często słyszy się też, że zdecydowana większość osób nielegalnie przybywających do Europy to migranci ekonomiczni.

Fakty

Większość uchodźców na świecie nie opuszcza regionu pochodzenia. Pod koniec 2013 r. kraje, które przyjęły najwięcej uchodźców, to: Pakistan, Iran, Liban, Jordania, Turcja, Kenia, Czad, Etiopia, Chiny i USA.⁴

Od początku kryzysu w Syrii ponad 2,8 mln Syryjczyków opuściło swoje domy – więcej niż połowa to były dzieci.⁵ Do końca kwietnia 2014 r. tylko 96 000 szukało schronienia w Europie.⁶ W 2013 r. 48% wszystkich nielegalnie przekraczających granice i 63% nielegalnie przybywających drogą morską pochodziło z Syrii, Erytrei, Afganistanu i Somalii, krajów wstrząsanych konfliktami i gdzie powszechnie łamane są prawa człowieka.⁷ Większość opuszczających te kraje wyraźnie ucieka przed powszechną przemocą lub prześladowaniami i przede wszystkim potrzebuje międzynarodowej ochrony.

Działania te, których skuteczność w zatrzymaniu nielegalnej migracji do Europy jest co najmniej dyskusyjna, powodują ludzkie cierpienie i ofiary śmiertelne.⁸ Zamykanie bezpieczniejszych dróg do UE zasiekami, zwiększony nadzór i rozmieszczanie coraz większej ilości sił bezpieczeństwa powodują, że ludzie są zmuszeni do wybierania coraz bardziej niebezpiecznych dróg, co często ma tragiczne skutki. Kobiety, mężczyźni i dzieci toną w morzu lub duszą się w ciężarówkach. Spotykają się z przemocą na granicach UE i odmawia się im prawa do ubiegania się o azyl. Ci, którzy usiłują dostać się do UE, zostają zatrzymani w krajach takich jak Libia, Maroko, Ukraina czy Turcja, gdzie ich prawa są zagrożone. Mogą w nich doświadczyć skrajnego ubóstwa, nie mają dostępu do praw społecznych i ekonomicznych, mogą także być narażeni na przemoc czy nawet tortury.⁹

To suma tych wszystkich strategii politycznych i działań w obrębie granic UE i poza nimi sprawia, że w raporcie tym mówi się o „twierdzy Europa”.

Pełny raport: [The Human Cost of Fortress Europe](#) (przełądane w dniu 7 maja 2015 r.)

¹ Obliczenia na podstawie danych połączonych przez dziennikarzy na potrzeby projektu „The Migrants Files”, dostępnego pod adresem: <http://www.journalismfund.eu/migrants-files> (przełądane w dniu 7 maja 2015 r.).

² Przykładowo przedłużone i masowe stosowanie przetrzymywania w prymitywnych warunkach jest głównym założeniem greckiej polityki kontroli migracji. Więcej informacji na temat przetrzymywania migrantów i osób ubiegających się o azyl można znaleźć w publikacji Amnesty International „Frontier Europe: Human rights abuses on Greece’s border with Turkey” [Granica Europy: łamanie praw człowieka na granicy grecko-tureckiej] (lipiec 2013). W dniu 20 marca 2014 r. Państwowa Rada Prawna Grecji opublikowała opinię, która umożliwia nieograniczone w czasie przetrzymywanie migrantów (opinia 44/2014). Według tej opinii, przyjętej następnie w drodze decyzji ministerialnej przez ministerstwo ds. porządku publicznego i ochrony obywateli, jeżeli osoby przetrzymywanej nie można wydalic z powodu jej odmowy współpracy z greckimi władzami przez osiemnaście miesięcy (maksymalny okres dozwolony na mocy prawa UE na wydalenie), jej przetrzymywanie można przedłużyć poza osiemnaście miesięcy. Jest to wyraźne naruszenie europejskiej dyrektywy powrotowej (dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/WE z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich), a także zobowiązań Grecji w dziedzinie międzynarodowych praw człowieka.

DOM HISTORII EUROPEJSKIEJ

³ Zob. np. Jesuit Refugee Service, „No Other Option: Testimonies from Asylum Seekers Living in the Ukraine” [Bez wyjścia: opowieści ubiegających się o azyl żyjących na Ukrainie] (czerwiec 2011); Europejska Rada ds. Uchodźców i Wypędzonych, „Detention of Migrants in Ukraine” [Przetrzymywanie migrantów na Ukrainie] (październik 2010); oraz dokumentacja dotycząca otwarcia ośrodków przyjmowania i odsyłania w Turcji dostępna [tutaj](#) (przeglądana w dniu 20 czerwca 2014). Informacje dotyczące warunków przetrzymywania w Turcji znajdują się w rozdziale „Trapped in Transit”. Ukraina: zob. opracowanie Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR), „Ukraine as a country of asylum: Observations on the situation of asylum-seekers and refugees in Ukraine” [Ukraina jako kraj azylu: uwagi na temat sytuacji ubiegających się o azyl i uchodźców na Ukrainie], lipiec 2013.

⁴ UNHCR, Global Trends 2013, [Światowe tendencje w 2013 r.] 20 czerwca 2014 r.

⁵ UNHCR Syria Regional Refugee Response, dostępne [tutaj](#) (przeglądane w dniu 7 maja 2015 r.).

⁶ Korespondencja elektroniczna z UNHCR (20 maja 2014 r.)

⁷ Roczna analiza ryzyka Frontex-u za 2014 r., 14 maja 2014 r.

⁸ Według rocznej analizy ryzyka Frontex-u za 2014 r. liczba osób przybyłych nielegalnie do Europy wzrosła o prawie 50% w 2013 r. w porównaniu z 2012 r.

⁹ Zob. publikacje Amnesty International: „If an African dies here, no one cares” – abuses of migrants and refugees in detention in Libya” [Jeśli jakiś Afrykanin tu umiera, nikt nie zwraca uwagi – maltretowanie migrantów i uchodźców przetrzymywanych w Libii], (grudzień 2013 r.); „Scapegoats of Fear: Rights of Refugees, Asylum-Seekers and Migrants Abused in Libya” [Kozły ofiarne strachu: prawa maltretowanych w Libii uchodźców, ubiegających się o azyl i migrantów], (czerwiec 2013 r.); „Seeking Safety, Finding Fear: Refugees, Asylum seekers and migrants in Libya and Malta” [Szukanie bezpieczeństwa, znajdowanie strachu: uchodźcy, ubiegający się o azyl i migranci w Libii i na Malcie], (grudzień 2010 r.); „SOS Europe: Human Rights and Migration Control” [SOS Europo: prawa człowieka a kontrola migracji], (czerwiec 2012 r.); „Frontier Europe: Human Rights abuses on Greece’s border with Turkey” [Granica Europa: łamanie praw człowieka na granicy grecko-tureckiej] (lipiec 2013 r.); „An International Failure: the Syrian Refugee Crisis” [Międzynarodowa porażka: kryzys związany z uchodźcami z Syrii], (grudzień 2013 r.); „Refugees in Bulgaria trapped in substandard conditions” [Uchodźcy w Bułgarii przetrzymywani w warunkach niezgodnych z normami](grudzień 2013 r.). Zob. też: „Ukraine as a country of asylum. Observations on the situation of asylum-seekers and refugees in Ukraine” [Ukraina jako kraj azylu: uwagi na temat sytuacji ubiegających się o azyl i uchodźców na Ukrainie], lipiec 2013 r. oraz Raphi R. Rechitsky, „Refugee Migration to Ukraine and the Geopolitics Of Control At Europe’s Eastern Borders” [Migracja uchodźców na Ukrainę i geopolityka kontroli na wschodnich granicach Europy], 1 lipca 2013 r., Fahamu Refugee Legal Aid Newsletter.

